

Szirmai és én, a Kölyök, avagy *Az éjszakák motorosai: First blood*

Engedjék meg, hogy a Szirmai Irodalmi Díj kapcsán szóljak a szerzővel, illetve művével való első találkozásomról s még egy s másról.

Azt hiszem, már betöltöttem a tizenhatodik évemet, amikor – mivel úgy is fogalmazhatok, könyvek között nőttem fel – a sok könyv között kezembe akadt az egységes középiskolák első osztálya számára a Tankönyvkiadó Intézet által kiadott, de az iskolai programból mégis kimaradt házi olvasmány, Szirmai Károly *Az éjszakák motorosai* című novelláskötete.

Noha a házi olvasmányok ritkán szerettetik meg magukat valakivel – Tolsztojt, Balzacot is kemény tizenöt évre megutáltam, kizárólag azért, mert muszájból olvastuk – az ajánlott irodalom azonban egész más „tészta”, hisz nem volt kötelező, önként jelentkezhetett az osztály számára róluk írandó beszámolóra, analízisre bárki, ezek érdekeltek, a hangsúly a *nem muszájon* volt... Szirmai könyve azonban még az ajánlottak közül is valahogy kimaradt. Így a házi olvasmány kiszerelésű, rózsaszín borítású kötetet duplán gyanakodva/érdeklődve fürkésztem: Ugyan miért nem dolgoztuk fel, ha már éppen a mi számunkra jelentették meg? És aki még emlékszik, hogyan gondolkodott tizenhat évesen, amikor az ember számára már egy harmincéves férfi is aggastyánnak tűnik, és mivel Szirmairól tudtam, hogy még 1972-ben, nyolcvankét éves korában hunyt el, tehát a szememben valósággal ösöregnek számított, szóval egy, esténként bandába verődve kisebb-nagyobb zűrökben tevékenyen részt vevő kamasz érdeklődésével ütöttem fel és olvastam el, először a címadó novellát, majd a többit, már eleve összehúzott szemmel, fenntartásokkal telve: mit tudhat egy ennyire öreg, valahonnan a régmúltból felbukkanó ember az éjszakáról, a motorosokról és ezeknek összes velejárójáról?

A hatás, amennyire nem várt, annyira elképesztő volt: előtte is, utána is volt benne részem – azt hiszem, beteges érzékenységgel kell megáldva vagy megverve lennie valakinek, és legalább annyira elképesztően nyitottnak – szóval ilyesmire nincs kifejezés, a katarzis fogalma hiányzik a szótáramból, hisz az élmény mindig más és más, a leggyakrabban

egészen váratlanul jelentkeznek, s még csak nem is szükségszerűen olvasás, színelőadás, film, vagy zene hatására; néha elég akár annyi is, hogy egy épületre rápillantsak, egy illat, egy a buszból megpillantott tovalibbenő fénypászma, a szellő érintése a nyitott vonatablakból kihajolva, vagy akár a járda többféle elemből komponált díszköveinek harmóniája, egy soha el nem készülő, halva született vasbeton konstrukció, a betonfúró fülszaggató zörömbölése, sikolya, esetleg egy egyedi formatervezésű cigarettásdoboz... Egy egykor hozzám közel álló személy, aki jól ismert, így nyilatkozott erről: „*Az a bizonyos valami, ami a részed*”... Szóval... visszatérve Szirmai novellájára: elolvasva *azt a bizonyos valamit* éreztem akkor, amiről tudtam, hogy az enyém (is), a maga látszólagos megoszthatatlanságával és átadhatatlanságával együtt... Utána szinte rettegve csuktam be a könyvet. Attól féltem, elrontom, ellopom magamtól az élményt... Azt az élményt, ami akármennyire magányos kategória, mert túllép a verbalitás szintjén, ha halálra elemezzük, akkor is, de ami nélkül biztos, hogy szegényebbek, szürkébbek maradnánk.

A címadó novellára többször is makacsul vissza-visszatértem.

Mai szemmel újra- és újraolvasva tudom; mind a vegytiszta félelmet okozó, hideg szívű csontváz-motorosok, mind a lehúzott redőnyök résein a kihalt utcákon felmorranó motorzúgást rettegve fürkészők: én magam vagyok egyszerre.

Végezetül annyit mondanék: ha valaha, valahol, egyetlenegy zűrös lelkületű, koravén, túlérzékeny kölyöknek véletlenül a kezébe kerül a könyvem, és összehúzott szemmel méregetve, hogy „ugyan mit tudhat ez a vén pasas erről?” de egyetlen prózámát mégis elolvassa, és valami hasonlót él át, mint egykor, Szirmai *Az éjszakák motorosainak* olvasásakor jómagam, s legalább egy villanásnyira úgy érzi, hogy valaki, valahol egy kicsit olyan volt, mint most ő... akkor a könyvem beteljesítette a küldetését és – noha biztos, hogy nem fogok róla tudni – azt hiszem, nagyobb elismerést keresve sem kívánhatok az élettől, több nem is kellhet.

